



Croatica XVI (1985) — 22/23 Zagreb

Izvorni znanstveni članak

**Dunja Fališevac**

## **STIHOVI I STROFE BUNIČEVIH »PLANDOVANJA«**

UDK 886.2-022 Bunić



*U članku se analiziraju stihovi i strofe u cjelokupnu Bunićevu pjesničkom opusu. U prvom dijelu članka iznose se neka relevantnija mišljenja književnih povjesničara o Bunićevoj metrici, a u drugom dijelu članka dan je tabelarni prikaz i analiza Bunićevih ljubavnih pjesama u osmercima, dvanaestercima i drugim stihovima, kao i analiza drugih lirskih podvrsta u Bunićevu kanconijeru Plandovanja.*

Pisac monografije o Bunićevoj poeziji F. Kulišić prvi je vrlo detaljno opisao i sva metrička obilježja *Plandovanja* i *Mandalijene pokornice*.<sup>1</sup>

Iako je analizu provodio na temelju samo određenog broja Bunićevih pjesama (prema Pucićevo izdanju od 1849. i nekim rukopisima), došao je do vrlo točnih zaključaka koji stoje i danas. On kaže da je »[...] Dživo Bunić Vučićević u ljubavnim pjesmama upotrebljavao rado koliko dvanaesterac toliko i osmerac, dočim u duhovnim i bogoljubnim volio je osmerac, što nam osim ovih pjesama pokazuje i Mandalična pokornica ispjevana u osmercu, a svete sadržine sa moralno didaktičkom tendencijom. U razgovorima pastirskim i osmrtnicama Bunić je volio dvanaesterac.«<sup>2</sup> Za strofe Bunićeve poezije Kulišić konstatira: »Dvanaesterci se uvijek nalaze dva skupa i slažu se [...] prva polovina prvog sa prvom polovinom drugog dvanaesterca. To je obično i kod njegovih predšasnika. Osmerce obično spaja u strofe od po 4 stiha, složena ili abba ili abab. Takovo je slaganje bilo i prije [...]«<sup>3</sup> Od drugih metričkih oblika Kulišić ističe sedmerce, peterce i četverce, koji dolaze u nekim pjesmama ili sami ili u kombinaciji s drugim vrstama stiha. Dalje Kulišić opisuje Bunićeve strofe i ističe da se u nekim pjesmama nalaze u strofi osmerci sa petercima, ili strofe sastavljene samo od peteraca, zatim strofe od sedmeraca i dvanaesteraca, a i strofe sastavljene samo od sedmeraca itd.<sup>4</sup> Kulišić konstatira da ovakve razne strofe »[...] nijesu ipak Bunićeva novost, već ih ima i kod Gundulića.«<sup>5</sup> Takve se strofe, naime, nalaze u Gundulićevoj *Dubravki* i *Arijadni*. I na kraju Kulišić zaključuje da su takve »[...] strofe pojedinačnosti. Što ih ima kod Bunića kao i kod Gundulića — savremenici su! — treba računati na upliv iz Italije. U Italiji je bio štovan Kjabrera radi svoje reforme u stihu, a vidjeli smo, da se je Bunić u nj ugledao, a kako kaže Rešetar, i Gundulić ga je poznavao, i lako je da je ovaj metar od njega i poprimio.«<sup>6</sup> B. Vodnik u studiji o Bunićevoj poeziji<sup>7</sup> analizira vrlo relevantno Bunićevu metriku i također ističe da se u njegovoj poeziji javlja pretežno dvanaesterac s dvostrukom rimom i osmerac; a budući da se u poeziji dubrovač-

<sup>1</sup> F. Kulišić, *Dživo Bunić-Vučičević*, poglavlje *Metrika*, str. 171—201, Dubrovnik 1911.

<sup>2</sup> F. Kulišić, *nav. djelo*, str. 176—177.

<sup>3</sup> *Ibid.*, str. 199.

<sup>4</sup> F. Kulišić, *nav. djelo*, str. 176, 199—201.

<sup>5</sup> *Ibid.*, str. 201. Međutim, neizometrične strofe u Gundulića javljaju se u pastoralima i melodrami, a u Bunića u lirici.

<sup>6</sup> *Ibid.*, str. 201.

<sup>7</sup> B. Drechsler [*Vodnik*], *Gjivo Bunić-Vučičević*, »Ilustrovani obzor« II, br. 1, 2, 3 i 4 (1909).

koj poslije Gundulića i Palmotića upotrebljavao svuda osmerac, zaključuje da »Bunićeva poezija pada negdje upravo u ovo doba posljednjeg miješanja i jednakopravnosti dvanaesterca i osmerca, pa je to udarilo biljeg 'Plاندovanjima', gdje se također javlja ova smjesa«. <sup>8</sup> Dalje Vodnik ističe da »[...] Bunićeva metrika ipak nije tako jednolična fraza. Njegova se pjesma ne giba samo u valovima dvanaesteraca i ne žubori samo u prpošnim osmercima; on i ako rjeđe upotrebljava i druge stihove: peterac, šesterac, sedmerac, deseterac i osamnaesterac, a glavno je, što njegovu poeziju čini živahnom — otmjena građa strofa i oblikovana dotjeranost pjesme kao umjetničke cjeline. Bunić je oblikovao pjesmu velikom preciznošću i finom mjerom. Osmeračke pjesme imaju doduše jednostavne strofe od četiri stiha, a dvanaesterci teku uvijek bez prekida, ali tu se osjeća već nešto njegovo: po dva stiha uvijek su neka logička cjelina. Lako se opaža, da Bunić u neprekidnim dvanaestercima obrađuje redovito motive epigramatičkoga značaja, pa ovakve pjesme imaju samo po dva, po četiri, šest, osam ili deset stihova, a rijetko više. Osmeračke su pjesme dulje, a obrađuju izvedenije slike, premda i tu pjesnik voli zbijenost i odsječenost. [...] 'Pjesni duhovne' građene su jednako, a tako opažamo i kod prigodnica, da epitafije pjeva u dvanaestercima, a mladu i lijepu gospođu Ruski oplakuje ovećom osmeraćkom pjesmom. 'Razgovori pastierski' svi su spjevani u dvanaestercima, u kojim se kroz čitav XVI. vijek kretala dubrovaćka pastoral. Ali ima u Bunićevoj erotici i veoma komplikovano, a opet prirodno i gracijozno građenih stihova i strofa, što unosi varijacije u ritam njegovih 'Plاندovanja'. Pjesnik u ovim prilikama upravo majstorski melodijozno upotrebljava, uvijek prema sadržaju i tonu svoje pjesme, metar, ritam i rimu [...]«. <sup>9</sup>

M. Kombol također ističe ritmićku vrijednost Bunićeva stiha: »Jedna je od odlika ovih pjesama, koja također doprinosi nenametljivosti baroknih oblika, kad ih ima, njihova ukusna kratkoća, udružena s lakoćom ritma. Bunić je čitao talijanske anakreontičare i imitatore Ronsardove [...]. Odatle i ton suvremene talijanske kancōnete, a i davanje prednosti lakšem osmercu na račun tromog dvanaesterca, koji se kod Bunića nalazi većinom u pjesmama sa starijim motivima, ponavljanim iz petrarkistićkog pjesništva šesnaestog stoljeća (*Blaženi dan, hip i čas; Bio je vidjeti*)«. <sup>10</sup>

<sup>8</sup> B. Drechsler, *nav. djelo*, str. 80.

<sup>9</sup> *Ibid.*, str. 80—81.

<sup>10</sup> M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do preporoda*, Zagreb 1961. 2, str. 252.

D. Pavlović u studiji *Marinizam u ljubavnoj lirici Ivana Bunića* iznosi mišljenje da je i na Bunićevu versifikaciju utjecao G. B. Marino, a ne G. Chiabrera: »[...] poznato je da su baš Marini i njegovi podržavaoci negovali naročito tu vrstu 'sitne lirike', kratkih, lakih pesmica, 'kanconeta', koje su najčešće bile pisane samo radi duhovite poente, ili manje ili više originalnih i bizarnih poređenja, čiji je cilj bio da iznenadi i zapanji svojom neobičnošću. I u tom pogledu, dakle, Bunić je samo išao stopama talijanskih marinista. S tim u vezi treba istaći da je i onu raznovrsnost metra i slika Bunić mogao naći ne samo kod G. Kijabrera — kako je to i izrikom tvrdio F. Kulišić — već isto tako i kod talijanskih marinista toga doba, a naročito kod samog Marinija.«<sup>11</sup>

R. Lachmann, analizirajući Bunićevu versifikaciju, ističe da je »za strofiku također karakteristična jednostavnost oblika: preferira se osmerački ukršteno rimovani četverostih — to je i strofa Gundulićeva *Osmana* — zbijena, jednostavna i dobro odmjerena strofička jedinica. Unutar osmeračkog katreña javlja se prigodice unutrašnja rima, izazivajući poletni ritam. Pored toga pojavljuju se i parno rimovani dvanaesterci s rimom ispred cezure; gotovo svi *Razgovori pastirski* služe se ovom formalnom napetošću koja potpomaže stih. Rjeđe su osmeračke sekstine ili izmjena deseteraca i osmeraca, potonjih s unutrašnjom rimom [...] I sedmerac sekstine razlikuje se od mirnoće ostalih strofa velikom pokrenutošću [...] Izmjena osmeračkog i deseteračkog petostiha, pri čemu tri imaju unutrašnje rime, dopušta slobodan ritmički razvoj.«<sup>12</sup> Dalje R. Lachmann ističe da se »rijetkima mogu označiti shematska punjenja strofa, među koja se prvenstveno može uvrstiti *versus rapportatus*. Besprijeckorno je oblikovan *versus rapportatus* posvećen usporedbi nadmašivanja (XXV),<sup>13</sup> čijih se pet članaka pojavljuje u pravilnom redosljedu u rekapitulacijskom završetku [...]. Drugačije je inače s jednim daljnjim *versus rapportatus* kod Bunića, čija sadržajnost i ekspresivnost probijaju ukočenost prije opisanih primjera. Radi se o *versus rapportatus* posvećenom prolaznosti (*Pjes. duh II*)<sup>14</sup> Pa iako se u ovom slučaju može navesti niz primjera ne samo unutar dubrovačke književnosti, ipak je Bunićev način intenziviranja konstrukcije — svaki od šest članaka pojavljuje se već na početku pjesme u sumaciji, zatim se u daljnjem tijeku pjesme izvodi, a kasnije se opet dodaje — samosvojan i uvjerljiv, ništa je snažno prikazano.«<sup>15</sup>

<sup>11</sup> D. Pavlović, *Marinizam u ljubavnoj lirici Ivana Bunića*, u knjizi *Starija jugoslovenska književnost*, Beograd 1971, str. 388.

<sup>12</sup> R. Lachmann, *Einleitung* (Uvod) u knjizi: *Ivan Bunić-Vučičević, Gedichte. Nach der Ausgabe im Almanach »Dubrovnik« 1849 von O. Pu-*

Potpunu i detaljnu metričku analizu Bunićeva pjesništva omogućilo je tek Ratkovićevo kritičko izdanje Bunićevih djela. Naime, Ratković za svaku Bunićevu pjesmu navodi — ako u nekom rukopisu postoji — i metričku varijantu; zatim, obazire se na sistem rimovanja u svakoj pojedinoj pjesmi; tako npr. navodi da Bunić nikada ne mijenja način rimovanja unutar jedne pjesme. Na temelju toga zaključka pjesmu br. 18 (*U kôj strani od nebesi*), koja se u nekim rukopisima javlja u dužoj verziji, objavljuje samo u kraćoj verziji, jer se u dužoj verziji u posljednje tri strofe mijenja način rimovanja.<sup>16</sup> Dalje Ratković naglašava da Bunić u »[...] metrici nikad ne odstupa od svojih načela: pazi da mu stih uvijek ima onoliko slogova koliko treba da ima, zato u osmercima uvijek ima osam metričkih slogova, u dvanaesteru — dvanaest, itd. Što se tiče rime, u pjesmama od četveraca, peteraca, sedmeraca i osmeraca uvijek se rimuju posljednja dva sloga — od pretposljednega vokala do kraja; u dvanaestričkim pjesmama, koje se rimuju u sredini i na kraju stiha, može se rimovati i samo posljednji slog, čitav ili od vokala do kraja.«<sup>17</sup> U opisu pojedinih rukopisa Bunićevih pjesama Ratković ističe da su u nekim rukopisima neke pjesme u šesnaesterima, a u drugim rukopisima su te iste pjesme u osmercima. Isto tako neki rukopisi imaju dvanaesterce, a drugi šesterce.<sup>18</sup> Problemi se javljaju i s Bunićevim kraćim stihovima; međutim svaku metričku varijantu Ratković navodi u kritičkom aparatu ispod teksta svake pojedine pjesme. Na taj način metričke osobine Bunićevih *Plandovanja* mogu se posve pouzdano opisati i analizirati. Što se tiče *Mandalijene pokornice*, ona s metričke strane ne predstavlja nikakav problem: napisana je u osmeračkim katrenima s rimom *abab*. »Sve su rime u tom djelu pravilne [...]. Svaki jekavski refleks staroga glasa *ě* bez obzira je li dug ili kratak, Bunić — uz nekoliko izuzetaka — čita kao jedan slog. Isto tako kao jedan slog — kad mu to treba zbog metra — čita i dva vokala kad se nađu jedan do drugoga u

---

*cić mit einer Einleitung von Renate Lachmann, München 1965, str. XXV (prevela D. F.).*

<sup>13</sup> U Akademijinu izdanju što ga je priredio M. Ratković: *Djela Dživa Bunića Vučića, SPH*, knjiga 35, Zagreb 1971 — to je pjesma 28 (*Bio je vidjeti*).

<sup>14</sup> U Ratkovićevu izdanju to je pjesma 91 (*Vrhu smrti*).

<sup>15</sup> R. Lachmann, *nav. djelo* str. XXV—XXVI.

<sup>16</sup> Usp. o tome M. Ratković, *Predgovor* u knjizi *Djela Dživa Bunića-Vučića*, str. 9.

<sup>17</sup> M. Ratković, *Predgovor*, str. 13.

<sup>18</sup> M. Ratković, *Predgovor*, poglavlje: *Rukopisi Bunićevih pjesama*, str. 23—46.

---

istoj riječi ili u dvije susjedne riječi, kao i onda kad je između dva vokala glas *j*. Zato će se kao osmerac moći čitati i stih od devet, deset, pa i od jedanaest slogova [...]».<sup>19</sup>

Na temelju kritičkog izdanja analizirao je neke osobine Bunićeve versifikacije M. Franičević u okviru veće studije *O stihu hrvatske poezije XVII stoljeća*.<sup>20</sup> Franičević analizira raspored naglasaka u osmercima, dvanaestercima i u drugim, manje proširenim stihovima velikog broja pjesnika 17. stoljeća, te iznosi brojčane podatke o naglašenosti iktusa i slabih slogova u Bunićevim osmercima, dvanaestercima, desetercima i petercima.

Bunićeva *Plandovanja* nekim svojim metričkim osobinama predstavljaju svojevrsnu novinu u dubrovačkoj književnosti 17. stoljeća. Stoga su gotovo svi proučavaoci uzore Bunićevoj versifikaciji tražili i nalazili u talijanskoj književnosti toga razdoblja. Dok D. Pavlović smatra da je na Bunićevu versifikaciju utjecao G. B. Marino, Kulišićevu mišljenju o Chiabrerinu utjecaju na Bunićevu poeziju pridružili su se u novije doba F. Švelec i M. Tomasović. Tako F. Švelec za Bunićevu počasnicu *O diklo mlada* ističe da »[...] i po kratkom stihu i donekle po ritmu podsjeća na jednu Chiabrerinu pjesmu [...]».<sup>21</sup> I M. Tomasović iznosi mišljenje da je Chiabrera utjecao na neke Bunićeve kraće stihove. Naime, »od plejadišta je Chiabrera poprimio i kraće stihove te neizometrične strofe, što također susrećemo u Bunića».<sup>22</sup> Direktn utjecaj Plejade na G. Chiabreru, prvenstveno na stihove i strofe Chiabrerina erotsko-anakreontskog pjesništva, posve je pouzdano dokazan u povijesti talijanske književnosti.<sup>23</sup> Chiabrerini metrički eksperimenti objašnjavaju se svjesnim Chiabrerinim kidanjem s metričkom tradicijom talijanske umjetne književnosti i nasljedovanjem raznolikosti metričkih i strofičkih uzoraka francuske Plejade, a osobito Ronsardove poezije.<sup>24</sup> Tako bi se pojava kraćih stihova — četveraca, peteraca, šesteraca, sedmeraca — a osobito kombinacija raznih stihova unutar jedne pjesme u *Plandovanjima*, i to u ljubavnim pjesmama *Plandovanja*, mogla objasniti indirektnim utjecajem francuske

<sup>19</sup> M. Ratković, *Predgovor*, str. 61—62.

<sup>20</sup> Studija se nalazi u knjizi *Rasprave o stihu*, Split, 1979, str. 35—103.

<sup>21</sup> F. Švelec, *Predgovor* knjizi *Ivan Bunić Vučić, Plandovanja, Pjesni razlike, Mandalijena pokornica*, Zagreb 1975, str. 17.

<sup>22</sup> M. Tomasović, *Bunićeve pozajmice i parafraze Petrarkinih stihova*, u knjizi *Komparatistički zapisi*, Zagreb 1976, str. 146.

<sup>23</sup> Usp. o tome: F. Neri, *Il Chiabrera e la Pléiade Francese*, Torino 1920; G. Getto, *Un capitolo della letteratura barocca: G. Chiabrera* (u: *Lettere Italiane*, 1954); G. Maugain, *Ronsard en Italie*, 1926.

<sup>24</sup> Usp. o tome F. Neri, *Il Chiabrera e la Pléiade Francese*.

*Plejade* i direktnim utjecajem Chiabrere na Bunića. Međutim, neke od osobitosti Bunićeve versifikacije nisu tek s njegovom poezijom ušle u hrvatsku književnost. Naime, niz metričkih inovacija u dubrovačku poeziju 16. stoljeća unio je već D. Ranjina, svjesno težeći obnovi hrvatskog pjesništva. Osim mnogih drugih novina, u njega je vidljiva i »[...] želja, da, koristeći se metričkom raznolikošću u pjesmama poznatih talijanskih pjesnika, unese što više slične raznolikosti u svoje pjesme [...]«<sup>25</sup>

Najveći je broj pjesama u Bunićevim *Plandovanjima* u osmercu i dvanaesteru. Ta dva stiha u 17. stoljeću gotovo da imaju jednaku vrijednost i jednaku proširenost, iako bi se moglo govoriti i o maloj prednosti osmerca nad dvanaesterom. Naime, dok osmerac »[...] posebnu popularnost i eleganciju postiže upravo u sedamnaestom stoljeću«<sup>26</sup> dotle »u sedamnaestom stoljeću, koje nazivamo i zlatnim vijekom dubrovačke književnosti, dvanaesterac nije tako popularan kako je bio u 16. stoljeću. To se tumači posebnom strukturom dubrovačkog dvanaesterca ali i u književnoj djelatnosti izvan Dubrovnika također se primjećuje sve veća popularnost osmerca, ili obnova popularnosti osmeračke pjesme«<sup>27</sup> Bunićev je osmerac tzv. sistematični osmerac: sastoji se od dva članka po četiri sloga. Članci se u osmercu 17. stoljeća najčešće završavaju višesložnicom; »jednosložnica se u početnom položaju javlja rijetko, a i kad se javi, stopljena je s prethodnom riječi u nepravu dvosložnicu. U narodnom i u starom osmercu ne može se govoriti o pravilnosti rasporeda akcenta. Međutim, narodni, a i dubrovački osmerac sedamnaestog stoljeća, imaju stanoviti trohaični prizvuk, što stvara novoštokavska akcentuacija koja onemogućuje naglasak na kraju višesložnice, pa onda i članaka, a uz to još i činjenica da su članci parnosložni i često složeni od dvije dvosložnice«<sup>28</sup> Za Bunićev dvanaesterac vrijedi ono isto što vrijedi za dubrovački dvanaesterac 17. stoljeća: naime, »u 17. stoljeću dolazi u Dubrovniku do temeljitog raščišćavanja situacije: dvanaesterac postaje stih gdje se vrlo pazi na 'malu cezuru', da je tako nazovemo, to jest šesterac se dijeli stalnom granicom akcenatskih cjelina na dva trosloga, i postaje stih neparnosložnih članaka, dok osmerac postaje stih uzorno parnosložnih članaka, pa će svaki osmerac završavati višesložnom akcenatskom cjelinom [...]«<sup>29</sup>

On 75 ljubavnih pjesama u *Plandovanjima* 34 pjesme su u dvanaesteru, 29 pjesama napisano je u osmeračkim katre-

<sup>25</sup> M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti...*, str. 183.

<sup>26</sup> I. Slamnig, *Hrvatska versifikacija*, Zagreb 1981, str. 35.

<sup>27</sup> *Ibid.*, str. 36.

<sup>28</sup> *Ibid.*, str. 35.

<sup>29</sup> *Ibid.*, str. 37.

nima, 2 pjesme su u osmeračkim sestinama, a 10 pjesama je u strofama raznih stihova. Tabelarni prikaz dvanaesteračkih i osmeračkih Bunićevih ljubavnih pjesama izgleda ovako:

DVANAESTERCI		OSMERCICI	
red. br. pjesme	br. stihova	red. br. pjesme	br. stihova
1.	14	2.	20
3.	10	7.	28
4.	8	9.	52
6.	4	14.	60
8.	8	16.	12
10.	2	18.	36
11.	4	20.	12
12.	14	24.	48
15.	10	27.	28
17.	6	30.	20
19.	6	32.	16
21.	18	33.	16
22.	8	35. (odgovor)	104
25.	6	37.	44
28.	12	38.	28
34. (knjiga)	104	40.	44
39.	6	42.	76
41.	16	44.	8
43.	14	46. sestine	24
49.	8	48. sestine	30
55.	12	50.	24
56.	8	51.	12
57.	8	52.	48
58.	10	53.	24
60.	6	54.	40
61.	8	59.	52
62.	12	65.	28
63.	18	70.	28
64.	18	72.	8
66.	14	73.	12
67.	12	74.	56
68.	8		
69.	10		
75.	18		
34 pjesme	440 dvanaestera- raca	31 pjesma	1038 osmeraca

Dakle, od 75 ljubavnih pjesama 65 ih je bilo u osmercu, bilo u dvanaestercu. Deset pjesama je u drugim stihovima; tabelarni prikaz tih pjesama izgleda ovako:



red. br. pjesme	1. vrsta stiha; rima						vrsta i broj stihova						
	2. vrsta strofe x broj strofa u pjesmi						4	5	6	7	8	10	12
5	4a	4a	8b	4c	4c	8b	48						24
	6 x 12												
13	8a	8b	8b	8a	8a	5c	36						42
	5c	5d	5d	5e	5e	8f							
	13 x 6												
23	4a	4a	8b	4c	4c	8b	40						20
	6 x 10												
26	5a	5a	6b	5b	5c	5c	24						4
	5d	(+ 5d	5d)	(posljed. stih u strofi rimuje se s prva dva na poč. slijed. strofe)									
	7 x 4												
29	7a	7a	7b	7b	7c	12c	5						1
	6 x 1												
31 (sedmerac sestine)	7a	7b	7a	7b	7c	7c	35						
	7 x 5												
36	8a	8a	5b	5b	5c	5c	24						12
	6 x 6												
45	10a	10a	5b	5b			20						20
	4 x 10												
47	7a	7a	5b	5b	5c	5c	12						12
	7d	7d	8 x 3										
71	5a	5a	5b	5b	5c	5c	5d	5d					
(Počašnica)	(1. strofa) 8 x 1												
5a	5a	5b	5b	5c	5c	5d	5d	5e	5e	5f	5f		
	(2. strofa) 12 x 1						20						
10 pjesama	ukupno pojedinih stihova:						88	136	4	52	98	20	1

Od pet razgovora pastirskih četiri su, i to sva četiri dijaloška, u dvanaestercima, a jedan je, monolog Gorštaka, u osmercima, u osmeračkim katrenima. Pohvalnica Gundulićevoj *Arijadni* (br. 81) napisana je također u osmeračkim katrenima. Od osam nadgrobnica dvije su u osmeračkim katrenima, a šest u dvanaestercima. Od 18 pjesama duhovnih petnaest

ih je u osmeračkim katrenima, a tri su u dvanaestercima. Pre-  
pjevi tri psalma su u osmeračkim katrenima. Završna pjesma  
*Plandovanja* osmerački je katren.

Tabelarni prikaz tih pjesama izgleda ovako:

DVANAESTERCI		OSMERCICI	
red. broj pjesme	broj stihova	red. broj pjesme	broj stihova
76.	112	80.	140
77.	76	81.	20
78.	90	82.	24
79.	108	83.	76
84.	6	90.	32
85.	10	92.	20
86.	12	93.	32
87.	12	94.	40
88.	12	95.	32
89.	14	96.	20
91.	16	98.	60
97.	14	99.	36
103.	10	100.	44
		101.	72
		102.	52
		104.	28
		105.	24
		106.	48
		107.	32
		108.	44
		109.	36
		110.	80
		111.	4
13 pjesama	492 dvanaes- terca	23 pjesme	996 osmeraca

Dakle, Bunićeva *Plandovanja* imaju ukupno 932 dvanaesterca i 2034 osmerca u potpuno osmeračkim ili potpuno dvanaesteračkim pjesmama i oko 400 stihova druge vrste, od kojih su neki i opet osmerci (98), ali se nalaze u kombinaciji s drugim stihovima. Pridodaju li se osmercima iz *Plandovanja* i osmerci iz *Mandalijene* — njih 1132 — očigledno je da je osmerac najčešći stih, a osmerački katren najčešća strofa u Bunićevu pjesničku opusu. 3166 osmeraca stoji, naime, nasuprot 932 dvanaesterca. Međutim, odnos dvanaesteračkih i osmeračkih pjesama u *Plandovanjima* je takav da se ne može govoriti o izrazitoj prednosti osmeračkih pjesama nad dvanaes-

teračkim: naime, 54 osmeračke pjesme stoji nasuprot 47 dvanaesteračkih pjesama. Radi se jedino o tome da su osmeračke pjesme u pravilu duže od dvanaesteračkih. Izbor osmerca ili dvanaesterca u Bunićevu kanconijeru ne ovisi o motivsko-tematskim ili stilskim obilježjima pojedine pjesme. Jedino što se može reći jest to da su pjesme koje opjevavaju ljepotu drage, pojedini aspekt fizičkog izgleda gospoje uglavnom u osmercu. Inače, tipično barokna obilježja javljaju se podjednako i u osmeračkim i u dvanaesteračkim pjesmama. To isto vrijedi i za izrazito končetožno oblikovane pjesme ili pjesme s naglašenom poantom, dakle pjesme koje su barokne *par excellence*.

Od deset Bunićevih pjesama pisanih u drugim stihovima u njih osam kombiniraju se po dva stiha: četverci i osmerci, osmerci i peterci, peterci i šesterci, sedmerci i dvanaesterac, peterci i deseterci (5 + 5); jedna je (br. 31) u sedmeračkim sestinama, a jedna u petercima, ali broj stihova u prvoj i drugoj strofi varira (br. 71). Takvo miješanje različitih stihova unutar jedne pjesme svojevrsna je novost u hrvatskoj versifikaciji. Stanovita paralela može se naći jedino u pjesmama D. Ranjine.<sup>30</sup> Glavnina je njegovih pjesama u istovrsnim stihovima, ali jedan dio pjesama izdvaja se po tome što su — kao i Bunićeve — neizometrične. Neke od tih neizometričnih pjesama su strofične, pa se metričko podudaranje ostvaruje od strofe do strofe, a ne od stiha do stiha; u nekima se pak slobodno izmjenjuju dva stiha (dvanaesterac i šesterac).<sup>31</sup> Te pjesme nastale su po uzoru na Petrarčinu kanconu, u kojoj se izmjenjuju jedanaesterci i sedmerci. Ranjinina adaptacija jednog talijanskog oblika predstavlja inovaciju u hrvatskom, odnosno dubrovačkom petrarkizmu.<sup>32</sup> Osim toga, u Ranjininu kanconijeru ima pjesama gdje grafički oblik ima ornamentalnu funkciju, a nastale su po uzoru na neke pjesme iz *Anth. graeca*.<sup>33</sup> Isto tako Ranjina adaptira i safičku strofu služeći se osmercem za safički jedanaesterac, a petercem za adonej. Da-

<sup>30</sup> Pjesme D. Ranjine izdane su za njegova života; štoviše, pjesnik ih je sam izdao, pa nema nikakve sumnje da metričke inovacije potječu od samog autora (usp. o tome M. Valjavac, *Riječ o Dinku Ranjini i njegovijem pjesmama hrvatskijem*, predgovor u knjizi *Pjesni razlike Dinka Ranjine*, SPH, knjiga XVIII, Zagreb 1981).

<sup>31</sup> *Pjesni razlike Dinka Ranjine*, npr. pjesme 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 199, 197, 202 i dr.

<sup>32</sup> Petrarčinu kanconu adaptirao je na svojevrsan način i P. Zoranić u *Planinama* (usp. o tome: I. Slamnig, *Hrvatska versifikacija*, str. 21, 22, 32).

<sup>33</sup> Kod pjesme 361 izdavač napominje: »Vanjsko lice ove pjesme je prema licu nekijeh pjesama u grčkoj antologiji« (*Pjesni razlike Dinka Ranjine*, str. 171).

kle, Ranjina u jednom dijelu svojih pjesama svjesno pokušava unijeti ustaljene talijanske, odnosno antičke oblike. Po neizometričnosti te su pjesme slične istim takvim Bunićevim pjesmama, a podudaraju se i po erotsko-pastoralnom tonu.<sup>34</sup> Međutim, Bunićeve neizometrične pjesme odreda su strofične, a i raznovrsnije su po izboru stihova, te u tom smislu imaju veću mogućnost ritmičke prilagodljivosti raznovrsnosti tema i motiva; najbolji primjer takve ritmičke prilagodljivosti temi upravo su Bunićeve anakreontske pjesme. Međutim, bitna razlika između Bunićevih i Ranjininih versifikacijskih inovacija sastoji se u tome što Ranjina slijedi ustaljene talijanske odnosno antičke oblike, a Bunić teži stvaranju vlastitih oblika. Naime, iako se Bunić u okviru svoje metričke raznovrsnosti služi stihovima iz repertoara hrvatske petrarkističke i narodne poezije, iako, dakle, sve vrste stiha koje se nalaze u *Plodovanjima* postoje i u prethodnoj petrarkističkoj i narodnoj poeziji — način na koji Bunić četverce, peterce, šesterce, sedmerce, osmerce, deseterce i dvanaesterce povezuje u strofe nije poznat u dotadašnjoj hrvatskoj poeziji. Stoga se s pravom može pretpostavljati da je uzor takvim strofičkim rješenjima Bunić našao u suvremenoj talijanskoj poeziji, ponajprije kod G. Chiabrere. Naime, Chiabrera se u svojim canzonettama služi i stihovima koji su pouzdano postojali u talijanskoj narodnoj i pučkoj poeziji, ali je način na koji te stihove Chiabrera upotrebljava nastao po uzoru na francusku Plejadu.<sup>35</sup> Prisvajajući na taj način više raznorodnih tradicija, Chiabrera je u jednom dijelu svoje poezije (u drugom dijelu svoje poezije Chiabrera se služi tradicionalnim stihovima umjetne talijanske poezije) inovator u talijanskom stihotvorstvu. A najveći dio pjesama u kojim se Chiabrera služi metričkim inovacijama pripada erotsko-anakreontskoj lirici. To što čini Chiabrera, čini i Bunić: on uklapa naše narodne stihove u tradiciju umjetne hrvatske poezije i slaže ih u strofe na dotad nepoznat način; pritom te pjesme u raznovrsnim stihovima, među kojima su i narodni stihovi, predstavljaju harmoničnu cjelinu s pjesmama u istovrsnim stihovima (dvanaesteračkim i osmeračkim). U tome se Bunić uvelike (razlikuje od D. Ranjine: naime, kod Ranjine je upotreba narodnog stiha metametrički obilježena.<sup>36</sup> Pa dok Ranjina upotrebljava na-

<sup>34</sup> Usp. npr. Ranjininu pjesmu br. 385 (*Pjesni razlike Dinka Ranjine*, str. 184) i Bunićevu pjesmu br. 23 i 27 (*Djela Dživa Bunića Vučića*, str. 95—96 i 99—100).

<sup>35</sup> Usp. o tome: F. Neri, *nav. djelo*.

<sup>36</sup> Kod Dinka Ranjine nalazi se jedna te ista pjesma u petrarkističkoj varijanti i u varijanti »na narodnu«: to je pjesma 89 (*O cvile svih gospoj, koj slike vik ne bi*) i *Pjesan od kola* 335. Zadnja dva stiha petrarkističke verzije glase:

rodni stih da bi pjesmu u cijelosti stilizirao »na narodnu«, Bunić narodni stih upotrebljava na isti način kao i sve druge stihove, tako da se sve njegove pjesme i na metričkoj razini uklapaju u kanconijer kao jedinstvenu cjelinu, odnosno jedinstvenost zbornika osiguravaju. U tome se vidi njegova osobna vještina i pripadnost njegovih *Plandovanja* razdoblju baroka, u kojem su svi tekstualni elementi podređeni stilu. Bunić, naime, sa stihom postupa slično kao i sa motivsko-tematskim elementima pjesme: kao i tradicionalan domaći motivsko-tematski petrarkistički inventar, tako i udomaćeni metrički repertoar Bunić podređuje novim, modernim, baroknim obilježjima stila, a time i novoj, baroknoj strukturi pjesme u cjelini. Pritom slijedi nove, moderne versifikacijske postupke suvremene talijanske književnosti, ali tako da preuzima samo shemu postupka, samo razradbeni plan — da tako kažemo — stranog metričkog principa, ali za njegovu realizaciju upotrebljava već udomaćeni stihovni materijal.

### Summary

#### VERSE AND STANZA PATTERNS IN BUNIĆ'S POETRY

The majority of Bunić's poems his *canzoniere* »*Plandovanja*« are written in either octosyllabic or in decasyllabic lines. Ten of the poems are, however, written in non-isometric stanzas with very variable metrical and line patterns. Although all of these patterns exist in the repertoire of Croatian Petrarchist and folk poetry, the manner in which Bunić connects these four-syllable, five-syllable, six-syllable eight-syllable, ten-syllable and twelve-syllable lines into stanzas was new in the 17<sup>th</sup> century Croatian poetry. Bunić's stanzaic solutions may have been influenced by the similiar models found in contemporary Italian poetry, particularly the poetry of G. Chiabrera, whose combinations of the verse lines of Italian popular and folk poetry were modelled on the French *Pléiade*.

---

vodu mi stavi ti kod usta, a kad je  
hoću se napiti, odnijet je budeš tja.

89, 15—16

a verzije »na narodnu«:

za što vodu bistru tvoju prid usta mi daješ,  
ako mi je paka piti slobod ne puštaješ?

335, 15—16

Usp. o tome A. Stojičević *Dinko Ranjina i narodna poezija, Rešetarov zbornik*, Dubrovnik 1931. str. 276.

---